

Examen VWO
2025

tijdvak 1
dinsdag 20 mei
9.00 - 12.00 uur

Griekse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 32 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 170 ἐκεῖνοι

- 1p 1 Noteer de namen van degenen die worden aangeduid met ἐκεῖνοι.
1p 2 Citeer uit het vervolg (t/m regel 174 ὀλωλότων) het Griekse tekstelement waarmee dezelfde personen aangeduid worden als met ἐκεῖνοι (regel 170).

Regel 173-174 ἐγὼ κράτη t/m ὀλωλότων

Dit gehele tekstelement wordt door J. Boonen als volgt kort vertaald:
Ik erf dus alle macht.

- 1p 3 Leg uit waarop in de vertaling 'Ik erf' gebaseerd is.

Regel 185 οὐτ' ἂν σιωπήσαιμι

Creon heeft in het tekstgedeelte Ἀμήχανον t/m δοκεῖ (regel 175-181) een beweegreden genoemd waarom iemand wél zou zwijgen.

- 1p 4 Citeer het desbetreffende Griekse tekstelement.

Regel 175-191 Ἀμήχανον t/m πόλιν

Dit tekstgedeelte kan op grond van de inhoud in twee gedeeltes verdeeld worden. Het tweede gedeelte begint in regel 184.

- 1p 5 Noteer een inhoudelijk argument om dit tekstgedeelte op die plek in tweeën te delen. Ga in je antwoord in op de inhoud van beide delen.

Regel 184-191 Ἐγὼ t/m πόλιν

In het begin van de toespraak (niet in dit examen afgedrukt) waarvan tekst 1 een onderdeel is, heeft Creon een metafoor gebruikt:

Heren, de stad, in zware deining slingerend,
is door de goden toch weer veilig opgericht.

In het tekstgedeelte Ἐγὼ t/m πόλιν (regel 184-191) gebruikt Creon dezelfde metafoor nog eens.

- 1p 6 Citeer het desbetreffende Griekse tekstelement.

Regel 192 τῶνδε

- 1p 7 Met τῶνδε wordt verwezen naar
A τοὺς φίλους (regel 190).
B Τοιοῖσδ' νόμοισι (regel 191).
C ἀστοῖσι (regel 193).
D παίδων τῶν ἀπ' Οἰδίπου (regel 193).

Regel 194-197 Ἐτεοκλέα t/m νεκροῖς

In dit tekstgedeelte geeft Creon twee verschillende argumenten om Eteocles te prijzen.

- 2p 8 Noteer in eigen woorden deze twee argumenten.

Regel 198 τὸν t/m λέγω

- 1p 9 Verdedig de stelling dat Creons minachting voor Polynices wordt benadrukt door de woordvolgorde in dit tekstgedeelte.

Regel 198-206 τὸν t/m ἰδεῖν

Ook Aeschylus beschrijft in een tragedie het lot van Polynices:

Doch voor zijn broer, voor Polynices' lijk: die zal men buitenwerpen, zonder graf, als hondenprooi; door hem was het Cadmeierland verwoest geweest, was 't niet dat op zijn weg een god zich had gesteld tegen zijn speer. Ja, dood, behoudt hij ook die smet voor de oude goden, die hij heeft gekrenkt, toen hij met huurlingen ten aanval losging op zijn stad.

het Cadmeierland

- 1p 10 Noteer wat met 'Cadmeierland' concreet wordt bedoeld en verklaar de herkomst van de benaming 'Cadmeierland'. Baseer je antwoord op de achtergronden bij de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

ten aanval losging op zijn stad

Deze actie wordt meer in detail beschreven in het tekstgedeelte τὸν t/m ἰδεῖν (regel 198-206).

- 1p 11 Noteer uit dit tekstgedeelte de nummers van de desbetreffende vier direct opeenvolgende regels.

Regel 207-210 Τοιόνδ' t/m τιμήσεται

- 1p 12 Citeer uit dit tekstgedeelte het Griekse tekstelement dat Creon gebruikt om verraders als Polynices aan te duiden.

Creon wordt vaak beschouwd als een tiran die doet wat hijzelf wil en helemaal geen ontzag heeft voor de goden.

- 2p 13 Noteer in eigen woorden twee gegevens uit tekst 1 waaruit blijkt dat Creon wel enig ontzag heeft voor de goden.

Tekst 2

Regel 726-727 Οἱ t/m φύσιν

Uit dit tekstgedeelte is Creons argument op te maken om niet naar Haemon te luisteren.

- 1p 14 Noteer in eigen woorden dit argument.

In het voorafgaande gedeelte van deze tragedie (niet in dit examen afgedrukt) heeft Creon twee verschillende argumenten gebruikt om niet te luisteren naar Antigone. Het ene argument was, dat hij de heerser van Thebe is en Antigone een onderdaan.

- 1p 15 Noteer het andere argument. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

- Met drie van de onderstaande woorden wordt hetzelfde personage bedoeld.
- 1p 16 Met welk woord wordt een ander personage bedoeld?
- A σέ (regel 724)
 - B σέ (regel 725)
 - C ἀνδρὸς (regel 727)
 - D ἐγὼ (regel 728)

Regel 737 Πόλις t/m ἐνός

Deze opmerking zal bij het Atheense publiek in de tijd van Sophocles een instemmende reactie teweeggebracht hebben.

- 1p 17 Leg uit waardoor dit komt. Betrek in je antwoord zowel de inhoud van het tekstgedeelte Πόλις t/m ἐνός (regel 737) als de politieke situatie in Athene in de tijd van Sophocles.

Regel 728-741 Μηδέν t/m προκήδομαι

In dit tekstgedeelte nemen Creon en Haemon woorden of woorddelen, in een andere vorm, van elkaar over. Haemon neemt bijvoorbeeld het woord γυναικὶ (regel 740) van Creon over in de vorm van γυνή (regel 741).

- 2p 18 Citeer uit het tekstgedeelte Μηδέν t/m χθονός (regel 728-736) twee Griekse woordparen zoals γυναικὶ - γυνή (regel 740-741). Laat de woorden Οὐδ' (regel 731), Οὐχ (regel 732) en Οὔ (regel 733) buiten beschouwing.

Regel 747 Οὔ t/m ἐμέ

Dit tekstgedeelte wordt door G. Koolschijn als volgt vertaald:

Nooit zult u mij zien buigen voor iets schandelijks.

In de vertaling van J. Pieters luidt ditzelfde tekstgedeelte:

Ik loop in elk geval geen schurken na.

Het tekstelement τῶν αἰσχροῶν wordt in deze twee vertalingen verschillend weergegeven.

- 1p 19 Noteer het grammaticale gegeven op grond waarvan het verschil tussen beide vertalingen van τῶν αἰσχροῶν ontstaan is.

Regel 751 θανοῦσ' ὅλεϊ τινα

Het is niet zeker wie Haemon hier bedoelt met τινα.

- 1p 20 Noteer welke twee personen bedoeld kunnen zijn met τινα.
- 1p 21 Noteer de naam van het narratologisch begrip dat van toepassing is op de woorden θανοῦσ' ὅλεϊ τινα.

Regel 757 Βούλη t/m κλύειν

In dit tekstgedeelte komt een chiasme voor.

- 1p 22 Neem het volgende schema over en citeer op de plaats van de puntjes de vier Griekse woorden die het chiasme vormen: ... (a), ... (b), ... (b), ... (a).

Regel 740-759 Ὅδ' t/m ἐμέ

Een moderne regisseur zegt over Creon:

Fascinerend vind ik zijn dilemma: hij is heerser maar ook vader.

Creons vraag Πόλις t/m ἐρεῖ; (regel 734) heeft betrekking op de ene kant van dit dilemma. In het tekstgedeelte Ὅδ' t/m ἐμέ (regel 740-759) maakt Creon ook een opmerking die betrekking heeft op de andere kant van dit dilemma.

1p 23 Noteer het nummer van de desbetreffende regel.

In tekst 2 wordt Creon door Haemon bekritiseerd als heerser van de stad.

1p 24 Noteer uit het tekstgedeelte Ὅδ' t/m ἐμέ (regel 740-759) het nummer van de regel waarin Haemon aangeeft dat hij Creon als vader niet wil bekritisieren.

Regel 753-761 Τίς t/m νυμφίῳ

In dit tekstgedeelte beledigt Creon Haemon tweemaal.

2p 25 Citeer de twee desbetreffende Griekse tekstelementen.

Ook over Antigone spreekt Creon beledigend in het tekstgedeelte Τίς t/m νυμφίῳ (regel 753-761).

1p 26 Citeer het desbetreffende Griekse tekstelement.

Regel 760-761 Ἄγετε t/m νυμφίῳ

1p 27 Noteer een toepasselijke regieaanwijzing bij het begin van dit tekstgedeelte.

In het tekstgedeelte Ἄγετε t/m νυμφίῳ (regel 760-761) beschrijft Creon de manier waarop hij Antigone wil laten straffen.

1p 28 Noteer in eigen woorden het element van de straf dat door Creon in drie verschillende bewoordingen genoemd wordt in dit tekstgedeelte.

Regel 770 Ἄμφω t/m νοεῖς;

1p 29 Noteer de emotie waarmee deze vraag gesteld wordt. Noteer ook waardoor deze emotie veroorzaakt wordt.

In tekst 1 heeft Creon in het tekstgedeelte Ἀμήχανον t/m λέγω (regel 175-183) zijn uitgangspunten bij het besturen van de staat uiteengezet.

2p 30 Heeft Creon zich volgens jou **in tekst 2** aan deze uitgangspunten gehouden? Je hoeft in je antwoord slechts op een van de uitgangspunten in te gaan. Betrek in je antwoord zowel een van de uitgangspunten uit het tekstgedeelte Ἀμήχανον t/m λέγω (tekst 1, regel 175-183) als een gegeven uit tekst 2.

Let op: de laatste vragen en opdracht van dit examen staan op de volgende pagina.

Afbeeldingen

Op deze drie posters van uitvoeringen van de *Antigone* komen verschillende eigenschappen en/of emoties van het personage Antigone tot uiting.

- 2p 31 Kies een van deze drie posters en noteer de eigenschap of emotie van Antigone die volgens jou op die poster uitgebeeld wordt. Noteer vervolgens het element van de poster waarop je je antwoord baseert en ook een gegeven uit de *Antigone* van Sophocles waaruit deze eigenschap of emotie blijkt. Gebruik bij voorkeur niet meer dan 40 woorden.

Algemeen

In het derde stasimon van de *Antigone* wordt de Liefde toegezongen met de volgende woorden:

Geen onsterfelijke god kan u,
geen mens van een dag, ontkomen.
Wie u koestert is bezeten.
U sleept ook de geest van de goeden mee
naar het kwaad, tot hun schade.

- 1p 32 Noteer je eigen mening: welk personage in de *Antigone* wordt door de liefde meegesleept en lijdt daardoor schade? Noteer in je antwoord ook waarop of op wie deze liefde gericht was en wat de schade inhield die geleden is.

Tekst 3

- 38p Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij tekst 3.
Vertaal de regels 473 t/m 491 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.